

A Ring fantasztikusan gazdag anyaga ambivalens ehhez. Tekinthető kimeríthetetlen bőségszarunak, amelyből csak értékek kerülhetnek elő, ugyanakkor épp a rétegzettség intőleg is hathatna. Kivonatot (zanzásított olvasmánynaplót) aligha érdemes készíteni, hiszen épp a kiterjesztett pillanatok jelentik az egyik leghatásosabb szépségforrást, és meggondolandó lehet az is, hogy részletek kaleidoszkóp-jellegű felvillantásával sajátos tevékenységre készítetik a Ringet többé-kevésbé ismerőket.

Miközben a négy alkalom egymásutánja maximálisan élvezhető a vezérmotívum fogalomnak akár csak az ismerete nélkül is, a szimfonikus verziókban kizárólag azok adnak támpontokat a tájékozódáshoz – tartalmuk ismerete nélkül kissé olyan lehet a hosszas zenekari anyag, mint az idegen nyelvű színdarab hallgatása...

Maazel Ring-szimfóniája „négytétéles”, négy jelentősen eltérő hosszúságú tételből áll (az utolsó szinte aránytalanul hosszabb). Olyan, mint egy többtétéles szimfonikus költemény, a program ismerete nélkül. Örömet jelenthet a ráismerés (motívumokra, nagyobb terjedelmű jelenetekre egyaránt), de nem szabad tartalmi kivonatot várni, sőt, nem érdemes megkísérelni azt sem, hogy a Wagner-zene puzzle-elemeiből új történetet olvassunk ki. Mondhatnánk, parafrázis – de a Tetralógiát, érdemben, aligha lehetne parafrázálni. Mondhatnánk, fantázia – de a Tetralógiához képest aligha lehet fantáziadúsabbá tenni a nyersanyagként felhasznált értékes zenét. Maradjunk annyiban: hallgatnivaló.

Azok járnak a legjobban, akik képesek belefeledkezni a zenekari hangzás varázsába, és élvezik a már-már túlcsonduló szépségek megannyi megnyilvánulását.

Különleges erőpróba az előadók számára; intenzitásban legalább annyit igényel, mint az operai kíséret, ráadásul állandó aktív figyelem kell a szólamkottához, hiszen itt is mindig minden fragmentum markánsan karakterizálható. A Nemzeti Filharmonikusok remekeltek ezen az estén (a Walhalla-motívum indításától eltekintve). A nagylétszámú vonóskar görcsös erőlködés nélkül juttatta kifejezésre a realitáson-túli monumentalitást is, a dinamikának nem volt felső határa (ugyanakkor egyetlen bántó-kemény hangot sem hallottunk), plasztikusan érvényesült a gazdag színskála, és rendkívül hatásosak voltak a dinamikai kontrasztok.

Kiváltképp a középerkélyek közönsége pedig látványélménnyel is gazdagodott: megcsodálhatta a rézfúvós hangszerek megannyi ritkán látható-hallható fajtáját, vizuálisan is feltérképezve a hangforrásokat (nem vagyok biztos abban, hogy hangfelvételtől hasonló hatást tudna elérni).

Dennis Russell Daviesnek szinte csak koordinátori feladat jutott, a zenekari játékosok önfelelt-lelkes játékának köszönhetően. De ő is kivette részét az igényes munkából, remekül előkészítve a tempó- és karakterváltásokat.

Azt azért félve jegyzem meg: nem tartom valószínűnek, hogy végighallgatva a Ring-szimfóniát, attól kapott volna bárki is kedvet a négyestés remekmű alaposabb

megismeréséhez. Aki viszont csak annyit tudott Wagnerről, hogy zenéje „nehéz” és „hosszú”, gazdagodott azzal a tapasztalattal, hogy egyszersmind gyönyörű is.

Óbudai Danubia Zenekar – 2019. jan. 17.

Zeneakadémia

2018 decembere jelentős mérföldkő az Óbudai Danubia Zenekar életében: jubileumi évfordulóján a negyedszázados együttes Magyar Örökség Díjban részesült. Születésnap gálakoncertjük helyszínén, a Zeneakadémia Nagytermében kezdték idei első bérleti sorozatukat. A Tavasz-bérlet első estjén vendégkarmesterrel léptek fel, a szólista Pusker Júlia közreműködésével.

A zenekar rendszeres közönsége számára már-már természetes, hogy a vegyes műsorösszeállítás egyszerre képes többféle igényt-vágyat kielégíteni, ugyanakkor található benne több-kevesebb olyan mozzanat, amelyek az átgondoltság érzetét keltik. Ha nem is tavaszt, de némi kikeleti hangulatot sikerült varázsolni a zeneakadémiára ezúttal is. A műsor egyik súlypontját Mendelssohn méltán népszerű e-moll Hegedűversenye jelentette, amely, afféle komolyzenei örökzöldként, nem tévesztheti el hatását. A szépség születése – ezt a romantikus érzést hívta életre a szólista, akinek felelősségteljes játékában egyetlen pillanatra sem kapott helyet „üresjárat”. Nem számolt a művele-népszerűségével, hanem úgy játszott a versenyművet, mintha most akarná megismertetni hallgatóságával. Tette ezt átgondolt zenei koncepció és kifogástalan technikai felkészültség birtokában. Örömmel áradt a pódiumról, a zene jótékonyan érezte varázshatalmát.

A nyitószám, Töru Takemitsu Visions című, a Chicagói Szimfonikus Zenekar alapításának 100. évfordulójára komponált kéttétéles műve képviselte azt a tudatos műsorösszeállítási programot, melynek értelmében egy-egy rangos 20. századi kompozícióval szándékoznak tágítani a hangversenylátogatók zenei horizontját. A csaknem három évtizedes alkotás remek lehetőséget kínált a zenehallgatói aktivitásra; ki-ki saját „megfigyelési szempontokat” választhatott magának, a hangszerelésre, vagy akár a formai felépítésre koncentrálna.

Jean Sibelius egytétélese, A tengeri nimfák hasonlóképp felkérésre komponált mű. Az ismertetőből megtudhattuk, hogy a mitológiai asszociációkat keltő cím szinte a komponálás utolsó mozzanata; korábban a Hüllámok körtánca címet szánta neki. A körtánc-jelleget erősíti a rondó-féle formai megoldás, az utólagos programzenét sejtető cím pedig tendenciájában arra emlékeztet, amit Debussy a zongoraprelűdjénél alkalmazott: a „program-cím” nem a darab elején, hanem a befejezésénél szerepel, mintegy asszociációs lehetőséget kínálva. A Sibelius-életmű csak kevés darabban képviselteti magát a nemzetközi koncertélet repertoárjában – e ritkán hallható tétel remek választás volt Debussy: A

tenger című, a hangverseny másik súlypontját képviselő kompozíciója elé.

Itt szabadon szárnyalhatott a hallgatóság fantáziája – elkerülhetetlen, hogy ki-ki saját tenger-élményeit asszociálja a muzsikához. A mű sajátos műfaji megjelölése – három szimfonikus vázlat – nem tévesztette meg az előadókat; korántsem vázlatos zenei képeket rajzoltakfestettek hangszereikkel. A vendégkarmester Ricardo Casero lelkesedése harsány színeket hívott életre, a tenger monumentalitása is kifejezésre került ebben a néha már-már plakátra is emlékeztető elképzelésben.

Az átépítés óta módosult a Nagyerem akusztikája, a hallgató – a terem bármely részében foglalva helyet – gyakran érzi túlságosan is „direktnak” a hangzást. Aligha lehet ezt rossz néven venni olyankor, amikor külföldi vendégkarmester áll a dobogón (hiszen ráadásul a helyszíni próbához képest módosul a hangzás a teltházas teremben). A produkció kidolgozottságát dicséri, hogy a hangzási közelképek gyakran „hozzátettek” élmény-mozzanatokhoz, és sohasem idéztek elő bántó aránytalanságokat. Az intenzív hangzáson belül gyakran érvényesültek plasztikusan az egyes hangszercsoportok hangszínei, mindig kihallhatóak voltak a hárfa jellegzetes színei, és összességében a zenekari játék dinamizmusát kell kiemelni pozitívumként.

A vendégkarmester (akiről némi utánjárással meg tudható, hogy korábban 28 évig volt harsonásként zenekari muzsikus) inspirálóan hatott a muzsikusra, amit nem elsősorban mozdulataival, hanem – vélhetőleg – zenefelfogásával ért el. Vérbeli muzsikus-volta tükröződött abban a gesztusában, amellyel a jól végzett munka eredményeként könyvelte el a lelkes fogadtatást.

A műsorismertető szórólapon sajnos hódolt annak a napjainkban bevett gyakorlatnak, miszerint az előadónak „nincs koruk”. Kiváltképp bosszantó volt ez Pusker Júlia esetében. A Pusker-lányokról készült televíziós filmet sokan látták – nincs abban semmi titkolnivaló, ha a csodagyerekek/csodafiatalok is évről-évre idősebbek lesznek. És semmit nem vont volna le a karcsú-szép hegedűs teljesítményéből, ha tudjuk életkorát (a szünetben többen szomorodtak el, felismerve: a közölt évszám-adatokból lehetetlen kiszámítani). Ráadásul még csak nem is naprakész – már amennyiben a naprakészség hiányának tekinthető, hogy az információk között nem szerepel, hogy Pusker Júlia 2014-ben Junior Prima Díjas lett...

Csengery Kristóf

A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara és Énekara – 2019. január 23.

Művészetek Palotája – Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Ha Brahms és Liszt művei kerülnek egymás mellé egy-azon hangverseny műsorán, a döntést tekinthetjük vé-

letlennek, sejthetünk háttérben ironikus műsorszerkesztői utalást – de akár a letűnt idők nagy szellemeivel való perlekedő szembeszegülés gesztusát is kiolvashatjuk ebből: ha életetekben nem szenvedhettétek egymást, hát tessék, most viselje el mindkettő a másikat! Legjobb talán az eltérő esztétikák kibékítésének lehetőségét látni az efféle párosításokban: nekünk, az utókor zenehallgatóinak már lehetőségünk van úgy szeretni az egyik pólust, hogy a másikban is minden szépet, igazat és jót felfedezzünk – miért ne hallgathatnánk tehát a korábban egymást tagadó értékeket egymás társaságában?

A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara Brahms *Hegedűversenyét* (op. 77) és Liszt *Esztergomi miséjét* (S. 9) szólaltatta meg egy hangversenyen. Frappáns mozzanat a párosításban, hogy mindkét kompozíciót szoros szálak fűzik a magyar kultúrához: Brahms versenyművét a 19. század legnagyobb hegedűművésze, a magyar származású Joachim József játéka ihlette, s a mű harmadik tétele a maga büszke, bokázó dallamával nyilvánvaló tisztelgés a Brahms számára oly kedves magyaros zene és személy szerint Joachim előtt. Liszt *Missa Solennise* pedig az Esztergomi Bazilika felszentelésére íródott, és minden megszólalását indokolttá teszi, hogy ez a különlegesen szép és értékes remekmű 1856-os bemutatója óta mindmáig nem vált idehaza – és sehol a világon – rendszeresen felhangzó repertoárdarabbá.

A *Hegedűverseny* előadója, az amerikai *Nathan Giem* 2016 óta a Rádiózenekar koncertmestere. Los Angeles környékén nevelkedett, pályáját csodagyerekként kezdte, olyan tanárokkal, mint Mehli Mehta és Franco Gulli, s mielőtt a Rádiózenekar koncertmestere lett, a Tokiói Filharmonikusoknál töltötte be ugyanezt a pozíciót. A közelmúltban karmesteri diplomát is szerzett, jelenleg a Rádiózenekarban folytatott munkája mellett a budapesti Zeneakadémia hegedű szakán tanít. A Brahms-hegedűversenyt nagy szakmai és zenei biztonsággal játszotta, hangszerén tudott énekelni és beszélni, ami fontos is ebben a műben, hiszen Brahms koncepciója (bár a mű nagyon nehéz) alapvetően nem a Paganini által megalapozott mutatósan virtuóz hagyomány folytatása, hanem egy „szimfonikus” hegedűverseny-ideál megvalósítása, Beethoven nyomdokain. Nathan Giem telt hangon, a zenekarral mindvégig kamarazenei együttműködésben, a mű hangszeres követelményeinek magabiztosan megfelelően szólaltatta meg a művet, feltárva a darab költészetét. Előadásában érzékelhettük a nyitótétel mély lélegzetét és formátumát, az *Adagio* vokális fogantatását és a rondó délceg-táncos jellegét. A lelkes tapsot a művész Eugène Ysaÿe 6. *szólószonátájának* előadásával hálálta meg.

Vásáry Tamás vezényletével a Rádiózenekar a *Hegedűversenyt* a mű szelleméhez híven, a szólistához alkalmazkodva, nagy rutinnal kísérte. A hangverseny második részében Liszt *Esztergomi miséje Horti Lilla, Wiedemann Bernadett, Horváth István* és *Cser Krisz-*

tián szólójával, a Magyar Rádió Énekkarának közreműködésével (karigazgató: Pad Zoltán) hangzott fel. Az előadás legfőbb jellemzőjeként az a fűtöttség említhető, amellyel a karmester a mű szellemét közvetítette, megidézve Liszt hitét, elkötelezettségét, a műből sugárzó erőt, heroizmust és pátoszt, a mise hangvételének át-szellemültségét és emelkedettségét. A megszólaltatás fontos eleme volt a gazdagon kitaruló hangzás, a zenekar és a kórus átható zengése, a sok erőteljes hangsúly, s ami mindennél fontosabb: a sok emfatikus csúcspont, amelyek esetében nem elhanyagolható mozzanat, hogy ezek – mivel valóban jó néhány akad belőlük – az előadásban hitelesek tudnak-e maradni. Mindez azon múlik, hogy a produkciót összetartó vezető valóban azonosul-e a kompozíció gondolatvilágával. Ez a hullámhosszbeli hangoltság ez alkalommal félreérthetetlenül adott volt: a mű képes volt a sugárzásra, s ez vitathatatlanul Vásáry Tamás elsődleges érdeme. A négy szólista kitűnően helyt állt, tökéletes összhangban simulva a mű hatásmechanizmusába – de a hallgató az *Esztergomi mise* hatalmas hangtömbjeit megcsodálva világosan érzékeli, hogy ez az opus a zenekar és a szólisták közreműködése ellenére mindenekelőtt kóruskompozíció, amelyben az énekkar a zenei és gondolati tartalmak legfőbb hordozója. A Rádiókórus tökéletesen megfelelt a feladat támasztotta követelményeknek: gondozott hangzással, árnyaltan és kifejezően énekelt.

Pannon Filharmonikusok

2019. január 25.

Művészetek Palotája – Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

A Zenekar olvasói a lap XXVI. évfolyamának 1. számából tudhatják, hogy a Pannon Filharmonikusok életében nemrég új korszak kezdődött. Horváth Zsolt, az együttes igazgatója a zenekar élén 2011 óta munkálkodó Bogányi Tibor mellé meghívta Gilbert Vargát, s mostantól a két karmester egy idehaza újdonságnak számít, a nyugati városok zeneéletben azonban ismert gyakorlatként alkalmazott duális vezetési struktúrában irányítja majd Pécs zenekarát. Két egyenrangú művészeti vezető, akik egymással párhuzamosan, egymással konzultálva, egymás döntéseit ismerve és tiszteletben tartva foglalkoznak az együttesel. Ennek a korszaknak volt hivatalosan is kezdete az a hangverseny, amelyen a budapesti közönség a Müpában hallhatta a Pannon Filharmonikusokat, Gilbert Varga vezényletével.

Az 1952-ben, Londonban született karmester, Varga Tibor (1921–2003), a Svájcban letelepedett, nagynevű magyar hegedűművész fia – Sergiu Celibidache, Franco Ferrara és Charles Bruck egykori növendéke – persze nem ismeretlen a magyar közönség előtt: a Nemzeti Filharmonikusok koncertjein is láhattuk-hallhattuk őt, nem egyszer vezényelte az együttest Kocsis Zoltán meg-

hívásának eleget téve, és a Pannon Filharmonikusok élén sem ezúttal állt először. Mostani műsorán francia, lengyel és belga művek szerepeltek. A koncert bevezetőjeként Erik Satie Gymnopédiái és 3. Gnossienne-je szólalt meg Claude Debussy és Francis Poulenc hangszerelésében, a szünet előtt Karol Szymanowski 1. hegedűversenyét hallottuk fiatal amerikai szólista, Benjamin Beilman közreműködésével, majd a hangverseny második részét César Franck d-moll szimfóniája töltötte ki.

Úgy hozta a véletlen, hogy egy héttel a Pannon Filharmonikusok koncertje előtt a Budapesti Fesztiválzenekart hallottam, hetvenes éveiben járó svájci vendégkarmester, Michel Tabachnik irányításával. Ahogy az ilyenkor gyakran előfordul, az egymás időbeli közelségében meghallgatott két hangverseny tapasztalatai önkéntelenül is összehasonlításra kínálkoztak. Tabachnik kevés mozdulattal, szabadon vezénnyel, nem törekszik a mutatók koreográfiára, engedi muzikusait önállóan kibontakozni, sőt ösztönzi is őket erre. Zenészeit Gilbert Varga sem nyomja el, az egyéni kibontakozás lehetősége nála is adott, ugyanakkor azonban ő sokkal „koreografikusabb” karmesteralkat, láthatóan jóval nagyobb jelentőséget tulajdonít az egzaktt, megtervezett ütéstechnikának, amely minden pillanattal elszámol, minden ütemben részletes és érthető információt ad a zenészeknek arról, mit kíván tőlük a karmester. Noha egy héttel korábban elismeréssel figyeltem Tabachnik eszköztelenségét és puritanizmusát (és ez a véleményem azóta sem módosult), most úgy gondoltam, egy olyan fejlődő zenekar esetében, mint a már jó pár éve magas színvonalon játszó, de továbbra is újabb és újabb szintek meghódítására hivatott Pannon Filharmonikusok esetében alighanem ez a rajzosabb, koreografikusabb vezénylési módszer az, ami célravezető. Gilbert Varga tehát valószínűleg hosszú távon is jó választás lehet a „duális” zenekar-irányítási szisztémában, mert karmesteri munkamódszere „zenekarpedagógiai” szempontból illik az együtteshez.

Vezetésével Erik Satie rövid, egyszerű tételei rugalmas ritmikával, ringatózó könnyedséggel, a darabok melankóliáját felszínre segítő, színgazdag és árnyalt dinamikájú értelmezésben szólaltak meg. Ebben az olvasatban a múlt századfordulós francia avantgárd külön csodabogarának „pre-minimalista” zenéjéből elsősorban közvetlensége érvényesült – az, hogy ez az egyszerűség milyen rafinált és milyen elvont, ezúttal nem tűnt fel a zenehallgatónak. César Franck nagyszabású, súlyos és komoly d-moll szimfóniája a második részben igényes, de sem zenei szempontból, sem technikailag nem csúcsmínőségű előadásban hangzott fel. Tetszetek a jól eltalált tempókarakterek, érvényesült a mű intellektualitása, formájának beethoveni és liszti mintákat követő komplexitása, de egyrészt a zenekari kidolgozás nem volt makulátlan (olykor hallottunk salakosan induló hangokat és egyéb bizonytalanságokat a fúvósok háza táján, a vonóhangzás pedig egészében véve lehetett

volna egységesebb, fényesebb, tartalmasabb), másrészt a mű ereje, gondolati mélysége, kifejezőmódjának intenzitása nem érvényesült eléggé ebben a tetszetős, de kissé hétköznapi repertoár-előadásban.

A ritkán hallható Szymanowski-hegedűverseny értékei kitűnő szószólóra találtak a harmincéves amerikai Benjamin Beilman személyében. A washingtoni hegedűst Spektrum című 2016-ban megjelent Schubert–Janáček–Kreisler–Stravinsky-lemezéről ismertem, s annak benyomásai alapján pár éve még nem tudtam megállapítani, válik-e majd jelentős muzsikussá, esetleg nagy művész a fiatal szólistából, vagy sem. Mostani fellépése nagyon kellemes emlékeket hagyott maga után. Makulátlan hangszeres teljesítmény, salakmentes, tartalmas hang és tiszta intonáció, árnyalt dinamika, intelligens karakterizálás, túlzásoktól mentes izlés. Beilman értelmezésében élénk tárult Szymanowski 1. hegedűversenyének érzékeny eklektikája, a nyugtalanul vibráló mű hagyományt modernséggel ötvöző keveréknyelve. Nem sorolnám őt Vilde Frang vagy Janine Jansen, Baráti Kristóf vagy Kelemen Barnabás nagyságrendjébe, mert amit nyújt, tökéletes, de egyelőre nem átütő. Ugyanakkor lehet, hogy pár év múlva már az említett klasszisban lesz a helye.

Fittler Katalin

MÁV Szimfonikus Zenekar – 2019. január 31., Zeneakadémia

A három bécsi klasszikus nagymester egy-egy darabja szerepelt a Lukács Miklós bérlet 3. estjének műsorán. Haydn 10. operájának, A lakatlan szigetnek a nyitánya remek estet ígért: legjobb formáját mutatta a zenekar, minden hangra figyelni kellett! Annál is inkább, mivel a hangok nemcsak motívumokká álltak össze, hanem azonnal kapcsolatba is léptek egymással. Épült a forma, áttekinthető egységekből, amelyek remekül illeszkedtek egymáshoz (szinte grafikusán lehetett volna ábrázolni a partitúrában éppen szereplő hangszerek, illetve hangszercsoportok egymásutánját). Telitalálatként értékelhettük (akár a tétel korábbi ismerete nélkül is) a tempóválasztást: élénk volt, de sohasem túlhajszolt, s ezt igazolta vissza a nagybögő-szólam is, amikor bravúrosan győzte a leggyorsabb szakaszokat.

Az est dirigense Daniel Boico volt, aki érezhetően a zenekarral foglalkozott, nem pedig a közönség számára biztosított mozdulataival látványosságot.

Kotta nélkül vezényelte a Haydn-nyitányt csakúgy, mint a hangverseny második részében Mozart „nagy” Esz-dúr szimfóniáját. Ott viszont engedett a struktúraépítés irányításából, s leginkább a dallamokkal törődött. S mivel azokból kiemelten sok jut a prím-szólamnak, megkülönböztetett figyelemmel fordult a hegedűsök felé (lehet, hogy ezt „hálálták meg” az unisonókban kü-

lönösen feltűnő egységes tónusukkal, s az „éneklő allegro” téma-típus mindenkori pompás megformálásával?). Az érezhetően lelkes légkörben valamennyi hangszercsoport odaadóan muzsikált – ami azt eredményezte, hogy az egészséges zenekari hangzás (eltekintve néhány hirtelen hangerő-kontraszttól) a dinamikát tekintve kissé esetlegesnek tűnt. Pontosabban: ezt a területét korántsem irányította a karmester. Egyébként is szívesen hajlik arra, hogy első legyen az egyenlők között; szívesebben rajzol karaktereket, mintsem hogy metrikus ütések egymásutánjával dresszírozza a muzikusait. Indításai pontosak, tempóelképzelései világosak – de amikor egy tétel/formarész halk szakasszal kezdődik, oly apróra veszi mozdulatait, hogy azzal nehezíti a játékosok dolgát. Ilyenkor az általa elképzelt hangzásképet vetíti előre, amelynek tökéletes megvalósítását épp ez a „visszafogottság” akadályozza (mert ennek láttán az addig felszabadultan muzsikáló hangszeresek óhatatlanul is visszafogják – nemcsak a dinamikát, hanem talán a kifejezőerőt is).

Ha már a látványnál tartunk: a legnagyobb meglepetést Zalai Antal okozta. Még aki személyesen ismeri is (régebről) a szólistát, meglepődött új „arculata” láttán. A bajusz, a szakáll és a megváltozott hajviselet olyan nyira nehezítette a felismerését, hogy már-már kételkedtünk, valóban őt látjuk-e (igazán biztosak ebben csupán a ráadás Bach-tétel bekonferálásakor, beszédhangja hallatán lehattunk).

Beethoven zenéjéről – kis általánosítással – elmondhatjuk, hogy „sohasem téveszti el hatását a hallgatókra”, éppen ezért a fogadtatástól sohasem várhatjuk, hogy adekvát megfelelője legyen a teljesítménynek. Hogy Boico partitúrából vezényelt, rendjén való lenne abból a megfontolásból, hogy itt a zenekar mellett a szólistával is kapcsolatot kellett tartania, pontosabban, versenymű esetén a zenekar és a szólista „közös nevezőre hozása” is a feladatai közé tartozik. Beethoven Hegedűversenye kedvelt hallgatnivaló (a gyengébb interpretációk hallatán a hallgatókban aktiválódnak a korábbi hangzás-élmények, és máris megvan az alap a lelkesedéshez), bizonyos tekintetben játszanivalóként is „veszélytelen”, különösképp a zenekar számára. A hangszeresekben is él a többé-kevésbé részletes műismeret, és a szép dallamokhoz saját-szólammal „becsatlakozni” hálás feladat. A szólistának pedig a „borítékolható” lelkes fogadtatásért igencsak érdemes megmutatnia tudása legjavát.

Ezen a hangversenyen ebben a műben találkoztak legkevesebb intenzitással az előadók, s ebből adódóan a kölcsönös inspirációk is elmaradtak. Itt volt a legtöbb apró „pontatlanság”, ami abból adódott, hogy nem „éreztek” egymás agogikai lehetőségeinek kihasználását. Zalai Antal játékából hiányzott a személyesség, a meggyőződés a mű értékét-szépségét illetően, az öröme szépségek életre hívásának lehetőségéért, s ezekből adódóan az a megelégedettség, hogy sikerült megmutatni a kompozíció értékeit. Nem alakult ki egymásban megbí-

zö kölcsönös kapcsolat a zenekar és a szólista között, s ezt a karmester sem tudta létrehozni. Maradt tehát a mű hangzó újraszületése, ami viszont korántsem lett ilyen módon újjászületés. Újrahallgatáshoz jutott a közönség, anélkül, hogy többletet kapott volna. De Beethoven így is hatott – miként a lelkes fogadtatás bizonyította.

Mivel a műsor egy stílushoz tartozó kompozíciókból állt, s ezeket különböző hatásfokkal közvetítette a karmester, itt mutatok rá a szereplők életrajza ismertetésének egy általánosan, nemzetközi méretekben is megfigyelhető hiányosságához. Megtudjuk, a karmester vagy a szólista hol-kínél tanult, milyen versenyeket nyert meg, kikkel-hol lépett fel. Énekeseknél néha értesülünk szerep-listájukról is, s ilyenkor kiderül, mennyire befolyásolja a lehetőségekkel való élés a repertoárt (néha elszörnyülködhetünk, hogyan vállalhatott valamely hangfaj kiválósága a karakterétől idegen szerepeket). A vendégkarmesterség bevett gyakorlata hasonló jelenséget eredményez (bár ilyenkor semmiféle káros mellékhatástól nem kell tartani); ez viszont sok tekintetben hasznos, hiszen a gyakorlatban derül ki, hogy mely stílus, mely szerző (milyen műfajú) alkotásai állnak legközelebb egy-egy dirigenshez. Boico ötven éves – jó lett volna némi támpontot kapni, amihez viszonyítva talán arra is választ kaphatnánk, a kétségkívül invenciózus, lelkes (és lelkesíteni tudó) dirigens irányításával miért jön létre ugyanakkor-ugyanott-ugyanazokkal a muzsikussal, egyazon stílushoz tartozó programon belül különböző színvonalú interpretáció.

Pannon Filharmonikusok – 2019. február 3.

Művészetek Palotája – Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Túl azon, hogy az első (és mindmáig egyetlen!) vidéki zenekarunk, amely bérleti sorozatot hirdet a Műpában, a Pannon Filharmonikusok a „maraton”-sorozatoknak is rendszeres résztvevője. Ez ismételt kettős haszonnal jár, hiszen egyrészt további közönséggel ismerteti (és esetleg: szeretteti) meg magát az együttes, másrészt viszont élmény-szintű információhoz jutnak azok a zenekarbarátok is, akik eddig nem figyeltek fel a korántsem csupán jelmondatok szintjén „innovatív” zenekarunkról.

Megkülönböztetett jelentőségű ez a hangverseny Vass Andrásnak, a zenekar állandó karmesterének, akinek viszonylag kevés lehetőség jut, hogy a fővárosban vezényelje a Pannon Filharmonikusokat. Az idei Debussy-Ravel-maraton keretében Ravel-műsorral léptek fel, Balog József szólójával a bal kézre komponált Zongoraversenyt, majd a Daphnis és Chloé 2. szvitjét játszották.

Hálás feladat a maraton résztvevőjének lenni; a mintegy háromnegyed órás programok mindegyikének „önkéntes” közönség jut. Olyan érdeklődők, akik szabadon állították össze aznapi zenehallgatási tervüket, megannyi szempontnak eleget téve. Igaz, az ingyenes progra-

mok előre nem ismertek, így azoknak inkább tényével, semmit tartalmával lehet korábban számolni – de a tetőlegesen összeállított négy rendezvény jutányos ára (nem beszélve a teljes, 11 eseményt magába foglaló sorozatáról) minden bizonnyal közrejátszik abban, hogy sokan vállalkoztak arra, hogy a nap jelentős részét a MÜPÁban töltsék.

Az egész napos rendezvényfolyam nagy előnye, hogy lehetőséget kínál olyanoknak is, akik idős koruk miatt nem mernek máskor vállalkozni esti hangversenyek látogatására, és nem utolsó sorban azoknak, akik a fővárostól kisebb-nagyobb távolságra laknak.

Kis túlzással állíthatjuk, hogy valamennyi rendezvény teltházat vonzott. A legnagyobb érdeklődés – a Budapesti Fesztiválzenekar hagyományos zárókoncertje mellett – annak a kamaraprogramnak jutott, amelyen Kelemen Barnabás játszott – zongorista-partnerként Joséf Gallardóval – Debussy és Ravel egy-egy szonátáját.

A „társbérleti” maratonoknál (korábban ilyen volt a Schumann és Mendelssohn műveiből összeállított sorozat) óhatatlan, hogy valamelyik szerző „előnyt élvez”, s nem kétséges, hogy ezúttal is Debussyé volt a vezető szerep. Ráadásul, a megannyi átírat azt eredményezte, hogy néha nem is magára a zenei anyagra figyeltünk (tehát a kompozícióra), hanem az elsődleges élményt nyújtó hangszín-varázs került előtérbe.

A Pannon Filharmonikusok műsorán két – legalábbis „hírből”, tehát címe alapján - közismertnek tekinthető kompozíció szerepelt. A „balkezes” zongoraverseny mindig csemege a helyi közönségnek, vizuális élményként is, tehát, mintegy „feltérképezve” mi mindenre képes egy kézzel a pianista. Nem tartozván koncertéletünk repertoárdarabjai közé, elfogadható, hogy a szólista kitette a kottát (ami egyébként zongoraversenyeknél „nem jellemző”), annál is inkább, mivel ehhez a játszanivalóhoz úgyis csak emlékeztetőnek lehet használni (tehát, mentesítve az előadót attól az aggodalomtól-aggálytól, hogy esetleges memóriazavar esetén „hogyan tovább”). Az viszont egyéni megoldásnak tűnt, hogy Balog József nemritkán mintegy „kitámasztotta” jobbkezevel a játszási felületet, szinte éreztetve, hogy speciális feladatot kell megoldania.

A zenekar mindkét mű esetében inspiráltak tűnt. Értékeltek és megbecsülték a szóló-lehetőséget a zenekari játékosok, lelkes odaadással muzsikáltak. Nem jelenthetett ez számukra külön feladatot, hiszen a dirigens is inspirálta őket, ráadásul a rendszeres közös munka – hiszen Pécsen és a környéken sokat, rendszeresen koncerteznek együtt – meghozta gyümölcsét. Mindenesetre, néha olyan hangerő szólt a pódiumról, amely már-már súrolta az impresszionizmus-szimbolizmus stílus kategóriába besorolt kompozíciókról kialakított elképzeléseinket – de mégis minden meggyőzőnek tűnt, olyannyira erőlködéstől mentesen szólt.

Ez a maraton is hozzájárult azokhoz a koncert-élményekhez, amelyek birtokában érdemes vállalni az eseten-

kénti megerőltető munkát (amikor a hangszerjáték már korántsem tekinthető a szó nemes értelmében játéknak).

MÁV Szimfonikus Zenekar – 2019. február 7.

Művészetek Palotája – Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Apró zökkenővel indult az idei Szőke Tibor mesterbérlet: a nyitókoncert dirigensének és egyben egyik szólótájának Maxim Vengerovot hirdették, ám a művész váratlan megbetegedése miatt lemondta ezt a fellépést. Öröm az ürömben: változatlan műsort tudtak biztosítani, és mindazoknak, akik meghallgatták a hangversenyt, nem lehetett okuk a panaszra. Mozart Sinfonia concertantéjához Szűcs Máté partneréül sikerült megnyerni Kelemen Barnabást, az est dirigensének pedig Christoph Campestrinit.

A Sinfonia concertante megszólaltatásához elegendő a kislétszámú zenekar – azok a művészek, akik részt vettek az előadásban, érezhetően örömmel tartották ezt a szereplést. A két szólista úgy helyezkedett el, hogy Kelemen Barnabás a prímszólammal, Szűcs Máté pedig a brácsaszólammal tudjon esetenként akár szemkontaktust is tartani. Ők pedig szólista-minőségben briliáns kamaramuzsikusként mutatkoztak, akár együttes játékról, akár párbeszédeseletről volt szó. Nagy kedvvel irányította az összjátékot az osztrák dirigens, aki – mint szakmai életrajzából kiderül – rutinos vendégkarmester. Állandó aktív jelenlétével inspirálta az igényes-szép játékot, szinte észrevétlenül irányítva az összjátékot.

Külön öröm volt a ráadás, azon két duószonáta egyikének a nyitótetele, amelyet Michael Haydn „helyett” komponált Mozart, segítőként épp időzavarba került muzsikuskollégájának. A két kitűnő játékos úgy adta elő, hogy otthonosnak éreztük e kamara-tételt a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben – lehet, hogy a megváltozott zenehallgatási szokások (nagy terem, nagy közönség) nem jelentenek akadályt az egykori intímebb muzsikálásra szánt darabok továbbélésében? A hegedű és a brácsa hangja – mesterséges erősítés nélkül – szárnyalt a teremben, és teljes értékű zenei élményt adott. Olyannyira, hogy még csak neszezéssel sem zavarta ezt a muzsikát a hallgatóság. A minőség (a tétel és az interpretációé) jótékonyan hatott a fegyelemre...

Nagy falatot ígért a program második része, előadónak és hallgatóknak egyaránt. A zenekar – kihasználva a teljes pódiumot – óriásira bővült, s örömmel regisztrálhattuk, hogy a nézőtér kihasználtsága is csak minimálisan csökkent. Érdemes volt végighallgatni a műsort, mert kiderült: Bruckner IX. szimfóniája nemcsak hallgatható, hanem élvezhető is.

„Aktualitásnak” tekinthető, hogy linzi születésű, még középfokú zenei tanulmányait is a „Brucknerstadt”-ban végző dirigens állt a karmesteri dobogón (habár ez így önmagában korántsem jelenthet biztosítékot). Cam-

pestrini számára érezhetően kedves volt ez a feladat is; alapos műismeretéhez kétség nem férhet: változatos mozdulatkészletével nagyformát tudott létrehozni az egymást követő, részletesen kidolgozott szakaszokból. A zenekar tehát nemcsak létszámában lett „nagy”, hanem formátumában is: az összteljesítményt röviden úgy lehet jellemezni, hogy odaadóan muzsikáltak. Teste volt a hosszú hangoknak is, és belőlük áradó dallamok jöttek létre (öröm volt látni, ahogy vonójukat teljes hosszúságban kihasználva játszottak a hegedűsök – és a többi vonós is). A Bruckner-mű viszonylag könnyű befogadhatóságért elsősorban Campestrininek jár az elismerés: értően olvasta a szerző megannyi, tételeken belüli szöveges tempó-utasítását, ily módon a tempóváltások általi tagolás megkönnyítette a nagyformában való tájékozódást. Az pedig a kidolgozottság javára írandó, hogy a vizsgázó anyagok oly pregnánsan indultak, hogy már az első hangoknál felismerhetőek voltak. És ha valaki elfáradt a forma követésében, akkor is maradt gyönyörködni-velője, és pedig a hangszerelésben. Bruckner már-már hírhejt Wagner-rajongása ugyanis nem merült ki a pusztán elismerésben, hanem partitúrái alapos ismeretével olyan hangszerelési tanulságokra-tapasztalatokra tett szert, hogy azoknak akár csak részlete is mindmáig megunthatatlan szép színeket-tónusokat eredményezett. Hogy e hangszínvarázs mennyire tudatos volt a szerző részéről, bizonyítja a rézfúvós hangszerekkel való érzékeny bánni-tudás. Amikor az előadás végén a zenekari szólistákat és egy-egy hangszercsoportot felállított a dirigens, mindenkinek feltűnhetett a rezeseknek nemcsak a nagy száma, hanem a gazdag változatossága is. A műsorismertető Knut Franke zenetörténész – kissé szentimentális – meglátását idézi azzal kapcsolatban, hogy három tétellel tudott elkészülni Bruckner (a tervezett negyedik tételből csak vázlatokat hagyott hátra): „A meghatóan gyermekes ajánlás – A jó Istennek – annyira egybecseng azzal a felmagasztosult hangulattal, mellyel az Adagio kicseng, hogy az ember hajlamos azt gondolni: a halál emiatt a befejezés miatt vette ki a tollat a komponista kezéből”.

Nos, terjedelmében a három tétel is kellőképp erőpróbáló az előadókat illetően, és nem kevés energiát igényel a hallgatóktól sem. Mindenesetre a záró Adagio korántsem érezte az idézet által sugallt transzcendentális „kapcsolatot”. De szépen csendítette ki a hosszúra nyúlt estét – hogy hatott a hallgatóságra, azt a tetszésnyilvánításnak a „csendes siker”-ként elkönnyvelhető terjedelme is sejtette – hogy a közönség nem pánikszerűen rohant a ruhatárba.

Budafoki Dohnányi Zenekar – 2019. február 9.

Művészetek Palotája – Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

A ZenePlusz bérlet különleges kínálata ezúttal a Bozsik Yvette Társulat balett bemutatója volt, Rimszkij-Kor-

szakov Seherezádéjára. Utólag úgy tűnik, talán felesleges volt a jelzés, miszerint „14 éven felülieknek ajánlott”: a kilenc táncos valami elképesztően harmonikus látványvilágot hozott ugyanis létre. Érdemes elhinni a koreográfus vallomások nyilatkozatát, miszerint a zene nem a mese történetét, inkább egy túlfűtött, egzotikus hangulatot indított el benne. Koreográfiájában, amelyet gyermekkori balettmesterének, Mozsonyi Albert emlékének ajánlott, „a szereplők érintéseit, vágyait, erotikus vibrálásukat” jeleníti meg. A test/testek szépsége, a kapcsolatteremtő és a kapcsolatok résztvevőinek összetartozását kifejező gyönyörködtető gesztusok egyértelműen az esztétikum világának részei. Tehát, még a perverzióra hajlamos fantázia sem fedezhetett fel benne öncélú szexuális mozzanatokot, ugyanakkor olyannyira dominált a zenével együtt haladó folyamat-jelleg, hogy a balett testbeszéd-jelzéseiben járatlan kiskorúban sem vetődhetett fel kérdés, hogy „mit csinál a néni meg a bácsi?”. (Hozzáteszem, a nézőtérben voltak kiskorúak is – akik példamutatóan viselkedtek az egész est folyamán!)

A lebilincselő látvány-élmény hatására háttérbe került a zene, mint ott-és-akkor születő interpretációs teljesítmény – színvonala indirekt módon abból sejthető, hogy egy pillanattal sem jelentett zavaró mozzanatot az összprodukción.

Ezen az estén nem a zenekar vezető karmestere, Hollerung Gábor vezényelt, hanem az együttes első vendégkarmestere, Guido Mancusi. Az operadirigensként is gazdag tapasztalatokkal rendelkező karmester számára testhezálló feladat volt Rimszkij-Korszakov ezerszínű partitúrájának életre keltése csakúgy, mint a program első részében Richard Strauss remekéé. Az Imígyen szóla Zarathustra azok közé a kompozíciók közé tartozik, amelyek „népszerűsítésében” szerepet játszott a filmzene: Kubrick 2001: Űrodüsszeiájából közismert a mű első 21 üteme, a fantasztikus napfelkelte. Ennek élménye oly mélyen képes beivódni az emlékezetbe, hogy az újrhallgatás vágya szinte önmagában elég az egész kompozícióhoz. Tehát, a sci-fi klasszikus rajongói észrevétlenül is Richard Strauss zenéjének mind értőbb hallgatóivá válnak.

Más kérdés, hogy mennyire „ütős” élmény tud lenni egy koncert kezdetén ez a varázslatos harmóniai történet, amely hatalmas C-dúr akkordban kulminál – hiszen itt még csak „kezdődik a filozofikus mese”, tehát a gesztusnak mindösszesen helyiérték-jelleggel lehet csúcspont-értéke.

Felkészült együttes elé állhatott Mancusi, e tekintetben hálás feladat jutott a vendégkarmesternek. Nem lehetett panasza a dirigensre a hangszereknek sem, hiszen Mancusi ütései pontosak, egyszerű-közérthető gesztusokkal remekül tagol, és rendszeresen már az első intésekkel képes megadni az új tempót. Dinamikus folyamatokat élhettünk meg, (Hollerung Gábor műismeretésekkor használt kedvenc jelzőjét kölcsönözve) káprázatos hangszívilágban tobzódhattunk, ugyanakkor a

sok impulzus sohasem akadályozta a folyamatok mármár epikus életét. Csak épp talán az a fajta lelkesedés hiányzott, amelyet Hollerung a legfárasztóbb műsorokban is képes kihozni muzsikusaiból.

De nincs ok az elégedetlenségre – a minőség kontrollálható azáltal, hogy nem „letaglózóan”, hanem inkább lebilincselően hatott mindkét kompozíció. Egyaránt jól járt a hallgató, ha sikeresen próbálta követni a nagyformákat, s akkor is, ha ebbe az intellektuális feladatot jelentő, aktív zenehallgatásba belefáradva, arra szorított, hogy az ezerszínű hangszínpalettákban gyönyörködjen. Mert ilyesmire ritkán van lehetőség!

Óbudai Danubia Zenekar – 2019. február 14.

Zeneakadémia

A műsorösszeállítás egyetlen koncert esetében is körültekintést igénylő, sorozatoknál pedig még inkább. Jó esetben sokféle szempont ütköztetése történik, különös tekintettel a közönség igényére (illetve, annak fejlesztésére), érdeklődésére (az érdeklődési terület kibővítésével) és akétségkívül számításba veendő vállalkozókedvére (amely egyaránt irányulhat ritkaságok megismerésére és bemutatókra). Amellett nem szabad megfeledkezni a zenekarról sem, a játékosok terhelhetőségéről, valamint arról, hogy miközben rutinos zenekari játékosokká válnak, ne veszítsék el a zene iránti érzékenységüket, igényességüket – ha úgy tetszik, szeretetüket. Ezen összetevők és hasonlók mentén kialakuló programok meghatározóak lesznek egy-egy együttes törzsközönségének ízlését tekintve, és a zenekarról kialakítható véleményt illetően egyaránt.

Az ebben az évadban 25 éves Óbudai Danubia Zenekar sokrétűen vállal részt a főváros zenei életében, sok együttesünkhöz hasonlóan több helyszínen szerepel rendszeresen, és részt vállal a közönség-utánpótlás nevelésében is. A Zeneakadémia Nagyterme megkülönböztetett helyet jelent számukra, érthető tehát, hogy megkülönböztetett figyelmet szentelnek arra, hogy mit játszanak a zenei szentély falai között.

Tavaszi sorozatuk második hangversenye méltán váltott ki érdeklődést, hiszen nem kisebb feladatra vállalkoztak, mint – a Nemzeti Énekkar közreműködésével – Beethoven IX. szimfóniájának az előadására. A monumentális mű elé kortárs művet választottak, Thomas Adès-től az Asylát. Ez a mű Sir Simon Rattle-nek köszönhetően indult „világhódító” útjára. A Birminghami Szimfonikus Zenekarral mutatta be, s műsorra tűzte azon a hangversenyen is, amelyen a Berlini Filharmonikusok élén zeneigazgatóként és vezető karmesterként mutatkozott be (és azóta is többször előadta). Adès több funkcióban látta-hallotta a budapesti közönség, zongorakísérőként, dirigensként és operaszerzőként egyaránt. Nem cseng tehát ismeretlenül a neve, és a mű címe is érdeklődést keltő. Az est karmesterének, Hámori

Máténak rendkívül populáris bevezetője után bármilyen darab számára eleve borítékolható volt a közönségsiker. Hogy mennyi előkészület és befektetett munka kellett az előadáshoz, az a szakmai titkok közé tartozik. Mindenesetre, bármi is szolt a pódiumról, a jól tájékoztatott hallgatóság „vette a lapot”, és nagy örömmel hallgatta a szimfonikus keretbe ágyazott „technót” is. A bő 20 perces mű után üdítő volt a szünet, szükség is volt rá, hogy „átállhassunk” a klasszikus remek hallgatására.

Közben arra kellett gondolnom: lám, nem szükségtelen a közönség „felkészítése” az ismeretlen mű meghallgatására. Anélkül ugyanis nemigen tudtak volna tájékozódni a szokatlan hangzásvilágban, nem tudtak volna mit kezdeni az ismételtetés nagy felületű monotonijával. De azonnal társult ehhez az észrevételhez a – sajnos – költői kérdés: nem kellene ilyen előkészítéssel hangzó életre keltetni az elmúlt évtizedek magyar muzsikáját? Életművekről nincs (nem lehet!) akusztikus élménye a közönségnek, és ha valaki nem érzi személyesen megszólítva magát a kortárs zene valamely szerzőjének vagy előadójának a személye által, intenzív hangversenylátogató tevékenysége ellenére teljesen tudatlan marad e tekintetben. Kiváltképp a zenekari művek veszélyeztetettek, hiszen egy-egy kamaracsoport könnyebben verbuválható... Lenne mit játszani, ráadásul a hangszeresek számára is hasznos-tanulságos lenne (akár többé, akár kevésbé megerőltető szólamokról lenne szó). És akkor nem kellene misszióknak tekinteni a – többnyire valamely kerekszámú évfordulóhoz kapcsolódó – magyar esteket.

A zenekari játékosok számára – már csak szokatlanság miatt is – sajátos igénybevételt követően került sor a IX. szimfóniára. Amely, nyilvánvalóan, viharos tetszésnyilvánítást kap. Ismerve a zenekarok mindennapi életét, a próbalehetőségeket, nem vitás, hogy „lejátszásról” lehetett csak szó. Pontosabban, „lejátszásról”, mármint a szólamokéről, amikor a karmester elsősorban az együtt játékról gondoskodik (ami viszont épp azért nem sikerül, mert maguk a szólamok nem „élnek”). Beethoven azok közé a zeneszerzők közé tartozik, akiknek a műveivel könnyű visszaélni. Már a középszerű megszólaltatás is biztosítja a sikert, hiszen a hallgató nemcsak azt hallja, ami tényleg szól, hanem felelevenednek korábbi hangzó tapasztalatai, tehát a művet hallgatja újra, nem pedig az adott előadói apparátus interpretációját. E nélkül a lélektani sajátosság nélkül aligha lett volna kirobbanó sikere ennek az előadásnak sem. Nem sajnálom a közreműködőktől a tapsot, de tény, hogy e fogadtatás félrevezető lehet; elhitetheti, hogy minden rendben van. Nincs! Nem önálló koncepciót vártam volna, hanem olyan műgonddal előkészített interpretációt, amely feltételezi valamennyi játékos aktív „jelenlétét”. Tehát, hogy túl a saját-szólam lejátszásán, a születő hangzás egészébe illeszkedjék. Ehhez viszont több elmélyült próba kellett volna.

Megint csak mérlegelés kérdése, hogy mi jobb: ha valamiképp megszólal, vagy pedig ha csupán akkor, ha

minőségi eredmény jöhet létre. Nyilván a minőségi eredményhez hosszú út vezet, és az előadást leginkább pódiumon lehet gyakorolni. Ehhez is szívesen statisztál a zenekedvelő – ám jó lenne, ha az ilyen úton-lévő produkciókkal nem elégednének meg az előadók (a megtévesztő visszajelzés hatására), hanem tovább dolgoznak a monumentális kompozíción, legalábbis addig, amíg a hangszereseket is megérinti az általuk a partitúra palackjából kiszabadított dzsinn különlegessége.

Kaizinger Rita

KÉT KÜLFÖLDI VENDÉGZENEKAR A MŰPÁBAN

Bécsi Filharmonikusok – 2019. január 21.

MŰPA Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

A MŰPA diákokkal zsúfolt harmadik emeleti erkélyét látva felmerült bennem, hogy egy generációval ezelőtt elképzelhetetlen lett volna, hogy a Bécsi Filharmonikusok éves rendszerességgel forduljanak meg Budapesten, ami most a MŰPÁ-val kötött szerződésnek köszönhetően, már nemcsak óhaj. A Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekaránál mindössze 11 évvel idősebb „testvérzenekart” a háború utáni négy évtizedben nem kétszáznegyven kilométer, hanem a hidegháború leküzdhetetlen mérföldkövei választották el a főváros hangversenyéletétől. Igaz, ez a zenekar már nem ugyanaz a többségében középkorú, vagy annál idősebb elegáns urakból álló együttes, akikről úgy tűnt, egyszerre muzsikálnak a bécsi Staatsoperben, a Wiener Musikverein Aranytermében, a hanglemesztúdióknak használt egykori híres bécsi bálteremben, a Sophiensaalban, valamint a többhetes japán turnékon. Európa egyik legkonzervatívabb, de minden bizonnyal a legtöbbet dolgozó zenekara volt akkoriban a Bécsi Filharmonikusok, akik Ausztria uniós csatlakozása után kénytelenek voltak hivatalosan is feladni a nemek közötti diszkriminációt, a legendás hárfaművésznő, a magyar Lelkes Anna tagsága óta. Az utóbbi években amúgy is érzékelhető a generációváltás, egyre több fiatal hölgygel nemcsak a vonós, hanem a fúvós pultok mögött is. Vélhetően az Újévi koncertek világraszóló népszerűsége, valamint a gondosan felépített marketingstratégia következtében megnőtt munkaterhelés is egyenletesebben oszlik el. A színvonal továbbra is változatlanul magas, jóllehet érzékelhető, hogy évek óta nem áll állandó karmester a híres bérleti koncertek élén.

Legutóbb amerikai vendégkarmester, Michael Tilson Tomas vezényletével és orosz születésű, de Németországban nevelkedett szólista, Igor Levit zongoraművész közreműködésével léptek fel Budapesten, „hagyományos” bécsi programmal, ami – nyilván az amerikai vendég tiszteletére – nyitószámként Charles Ives egy szimfóniatételével egészült ki.

A Szimfónia: New Englandi Ünnepek című kompozíció 1912-ben keletkezett II. tétele a Háborús hősök emléknapja címet viseli. A négytételes szimfónia mindegyik tétele egy-egy amerikai ünnepet jelenít meg. Az eredeti amerikai indulódallamokat, valamint fanfárt is feldolgozó második tétel a háborús hősök emléknapjának, az úgynevezett Decoration Daynek állít emléket, amelyen azokról a hősokról emlékeznek meg, akik az amerikai fegyveres erők szolgálatában veszítették életüket. Talán a kontextusából kiragadott szimfóniatétel volt az oka, hogy a bombasztikus befejezésű nyitószerű meglehetősen idegenül hatott az est programján.

A szünet előtt került sor Igor Levit zongoraművész produkciójára Beethoven op. 37. c-moll zongoraversenyének magánszólamában. Azt feltételeznék az ember, hogy mára maradéktalanul kikristályosodtak a Beethoven-játéknak azok a keretei, amelyek a historikus mozgalom ízlésformáló hatásának köszönhetően megfosztották Beethoven zongora és egyéb szólóhangszerekre írt műveinek előadásmódját annak túlfinomult, negédes tradíciójától. Igor Levit végtelenségig széttagolt, affektált előadása azonban már-már az értelmetlenség határát súrolta. Ez a fajta finomkodó modorosság, ami egyszerre áldozta fel az értelmes formai tagolást és a ritmikai fegyelmet a hatásvadász pianissimók és pianók, valamint a művészi lassítások és ideges rubatók oltárán, egy idő után a kezdetben még érzékelhetően párbeszédre törekvő zenekart is képes volt kibillenteni a biztos tempóérzetből. Ennek ellenére a közönség nagy részénél tetszést aratott Levitnek a piano ötven árnyalatát felvonultató játékmódja. Legalábbis erre utalt a kitarató taps, amit a művész Beethoven op. 14-es G-dúr szonátájának II. , Andante tételével hálált meg.

A koncert második felében Johannes Brahms op. 73., II. szimfóniája hangzott el. Az amerikai karmester a műnek nem annyira a „bécsi” mint inkább a borúsabb „hamburgi” arcát mutatta fel, vagyis többé-kevésbé azt, amelyről a zeneszerző azt írta kiadójának, Fritz Simrocknak, hogy az új szimfónia olyan melankolikus, hogy majd ki sem bírja. Még soha nem írtam ennyire szomorút és lágyat: a partitúrát gyászkeretben kell megjelölni. Nos, ami a lágyságot illeti, az szinte alig volt érzékelhető Tilson Tomas hegyeket mozgó, monumentális interpretációjában. Markáns körvonalakkal ragadta meg a szimfónia valamennyi tételét, miközben jobbára adós maradt a kontrasztokkal, vagyis azokkal a bensőséges és emelkedett pillanatokkal, amelyek okán az utókor a D-dúr, II. szimfóniát a zeneszerző egyik, legkiegyensúlyozottabb alkotásaként tartja számon. Ha a zongoraversenyben a fortékat nélkülöztük, akkor a második részben többnyire a visszafogott, árnyaltabb dinamikát hiányolhattuk. A szimfónia előadása azonban így is hatásos volt, elsősorban a nagyszerű együttes nem véletlenül ünnepelt, fényesen zengő hangzásának és csiszolt összjátékának köszönhetően. Ráadásaként Brahms Magyar táncai közül a napjainkra népdallá nemesült

„Szeretnék szántani, hatökröt hajtani” kezdetű dallamot feldolgozó Tizedik hangzott el, szellemes, virtuóz, vagyis hamisítatlanul „bécsies” előadásban.

Gürzenich Zenekar, Köln – 2019. február 15.

MÜPA Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

A kölni Gürzenich Zenekar nevét arról a patricius palotáról kapta, amely 1857-től 1986-ig volt a zenekar otthona. Valójában a módos kölni polgárok támogatásával alapított Kölni Hangverseny-társaság (Cölner Concert-Gesellschaft) együttese ugyanabból a kezdeményezésből jött létre 1827-ben, mint másfél évtizeddel később a Bécsi Filharmonikusok: vagyonosodó kultúraszerező polgárok adakozásából. Európa egyik legrégebb koncertzenekara számos nagynevű vezető karmesterrel, híres muzsikussal, valamint jelentős ősbemutatóval büszkélkedhet. Vélhetően a földrajzi távolsággal magyarázható, hogy az átlagos magyar koncertlátogatók elsősorban Bécsre és Berlinre fókuszáló perspektívájából mindeddig kicsit kiesett az együttes. Budapesti fellépésükön szólójátékuk Isabelle Faust német hegedűművész volt, akivel a zenekarnál gyakrabban találkozhat a hazai közönség. A program a mostanában többször előforduló kétrészes, versenymű-szimfónia elrendezést követte, elhagyva az obligát nyitószerzőt. Ez talán szerencsésebb megoldás, mint egy oda nem illő nyitányt, vagy más, rövidebb szimfonikus darabot választani, ami nem sok kapcsolódási ponton érintkezik a műsor további részével.

Isabelle Faust kottából játszotta Mendelssohn op. 64-es viszonylag „kései” e-moll hegedűversenyét (amennyiben egy ennyire fiatalon elhunyt zeneszerző esetében egyáltalán lehet kései műről beszélni). Mindez természetesen nem baj, csak kicsit szokatlan egy olyan világhírű szólista, és egy olyan népszerű repertoárdarab esetében, mint Isabelle Faust és a Mendelssohn-koncert. A kottába azután hol belenézett, hol nem, hol továbblapozta, hol nem. Ez a tétovaság uralta aztán a későbbiekben is játékát. Megfejtethetetlen, hogy ezt indiszpozíció okozta, vagy egy vélhetően a budapesti fellépéstől független körülmény, ami szakmailag túlságosan próbára tette a felkészülését. Mindenesetre bizonytalanságát túlságosan határozott, olykor erőszakosnak ható nyugtalan játékmóddal igyekezett palástolni, ami különösen az első tétel zaklatottabb részeiben volt érezhető. Játéka mögött azonban felsejlett a szándék, hogy a sokszor „idilliként” elkönyvelt Mendelssohn-koncertet kikököntse a megszokott skatulyából. Mindez azonban a további tételekben is kisiklott az egyenetlen vonókezelés, a határozatlan dinamika, és az időnként pontatlan intonáció miatt. Csak sajnálni tudjuk, mert érzékelhető volt, hogy egy makulátlanabb, kiegyensúlyozottabb előadásban az eddigetől eltérő, valóban meggyőző Mendelssohn-értelmezéssel gazdagodhattunk volna. A művésznő ezen az

estén igazából csak a rövid ráadásban, Kurtág György mélyen átélt Dolorosójában talált magára, igazolva, hogy nem érdemtelenül tartozik a nemzetközi zenei szcéna élvonalába.

A szünet után Gustav Mahler V., cisz-moll szimfóniáját játszotta a zenekar. Nyilván nem véletlenül, hiszen a III. mellett ez volt a másik Mahler-szimfónia, amelynek ősbemutatójával büszkélkedhet az együttes, ráadásul a szerző vezényletével. A karmester ezúttal állandó vezetőjük, a francia származású François-Xavier Roth volt, aki nagy ívű, összefogott mozdulatokkal, világosan vázolta fel a két részre osztott öttételes nagyformát. Jó érzékkel, határozottan rajzolta meg a karaktereket: az első két tétel sötéten örvénylő drámaiságát, a feloldást hozó Ländler-középtételt, a vonósokon és a hárfán felizzó, vallomásos Adagiettót, végül a dinamikus záró rondót. A zenekar is pontosan, fegyelmzetten követte Roth utasításait. Az egész előadásból azonban hiányzott a megrendültség, az a közép-európai katasztrófa-előérzet, amely a katartikus Mahler-interpretációkat olyannyira felemelővé és magasztossá teszi. Ráadásként egy másik Adagiettóval köszönte meg a tapsot a zenekar, Georges Bizet Az arles-i lány című szvitjéből.

Válogatta Koreny Eszter

Kocsis Zoltán Rachmaninov-hangszerelése a Covent Garden Opera zenekarának előadásában

2019. február 8. London, Royal Opera House

2019. február 10. Birmingham, Városháza

A Kocsis Zoltán által meghangszerelt 15 Rachmaninov dalból négyet válogatott ki Antonio Pappano zeneigazgató a londoni Királyi Operaház zenekarának szimfo-

nikus hangversenyére, a kiváló grúz mezzoszoprán, Anita Rachvelishvili előadásában. A kizárólag orosz zeneszerzők kevésbé ismert alkotásait bemutató programot két alkalommal adták elő: 2019. február 8-án a londoni Covent Garden Operában, február 10-én pedig Birminghamban a Városháza koncerttermében. Matthew Rye londoni kritikus beszámolója hangsúlyozza, hogy a kontinentális zenekarokkal ellentétben, Angliában viszonylag ritkán fordul elő, hogy a Királyi Opera Zenekara szimfonikus koncertet adjon, ezért ezeken a hangversenyeken nem is mindig telik meg a nézőtér. Ez alkalommal azonban telt ház volt, jóllehet nem fedték be a zenekari árkot az optimálisabb akusztika elérése érdekében.

<https://bachtrack.com/review-pappano-rachvelishvili-roya-opera-covent-garden-february-2019>

Egy másik londoni kritikus, David Nice felteszi a kérdést „Tökéletes éjszaka és nappal” című írásában: „Vajon a koncert középpontjába állított különböző Rachmaninov-dalokat arra szánták, hogy elbizonytalanítsanak? Az ilyen ciklusok ritkán egységesek, főként akkor, ha a közönség tapsol az egyes számok között (az elején most is így tett, de a varázslatnak köszönhetően csakhamar elcsendesült). Közöttük – bár Pappano az eredetileg énekhangra és zongorára komponált dalok legnagyobb részét átdolgozásait választotta Vladimir Jurowski zeneszerző nagypapa, és az elsíratott magyar zseni, Kocsis Zoltán zenekari átírataiból – a grúz mezzoszoprán, Anita Rachvelishvili aranyszálat húzott egy álmol-labirintusban.”

<https://theartsdesk.com/classical-music/rachvelishvili-roh-orchestra-pappano-royal-opera-house-review-perfect-night-and-day>

A MAGYAR RÁDIÓ SZIMFONIKUS ZENEKARA próbajátékot hirdet

SZEKUND SZÓLAMVEZETŐ MUNKAKÖRRE határozott idejű munkaszerződéssel

Várjuk mindazon képzett zenekari művészek jelentkezését, akik

- felsőfokú zenei végzettséggel (minimum szakirányú BA diploma vagy abszolutórium);
- zenekari tapasztalattal rendelkeznek.

Jelentkezéshez szükséges dokumentumok:

- szakmai önéletrajz elérhetőség megadásával
- szakirányú végzettséget igazoló dokumentum

A jelentkezéseket **2019. 02. 14-ig 16:00 óráig** kérjük megküldeni a hegi@mtva.hu e-mail címre.

Az alkalmazás feltétele:

- A zenekari próbajáték teljesítése.
- A próbajátékokra csak a jelentkezésük alapján kiválasztottak kapnak meghívást.

A próbajáték időpontja: **2019. március 12. 14:00 Magyar Rádió, 6-os stúdió** (1088 Budapest, Bródy Sándor u. 5-7.)

A zenekari állások kottáját a próbajátékokra meghívott jelentkezők megtekinthetik a Magyar Rádió Művészeti Együtteseinek kottatárában, előzetes megbeszélés alapján. kottatar@mtva.hu
A zsűri fenntartja magának a jogot, hogy a szakmai kritériumoknak nem megfelelő jelentkezőket a próbajátékból kizárja. Zongorakísérőt a zenekar nem biztosít.

Budapest, 2019. január 31.

I. forduló – parván mögött

- Szabadon választott Mozart (K 216., 217., 218.) versenymű első tétele kadicenciával
- J.S. Bach: szonáta vagy partita tétel

II. forduló – rögtön az első forduló után

- Egy hegedűverseny első tétele az alábbiak közül:
- Beethoven, Mendelssohn, Brahms, Sibelius, Bartók, Csajkovszkij

Zenekari állások:-

- Mozart: Jupiter szimfónia 4. tétel (Molto Allegro) elejétől a 115. ütemig
- Beethoven: 8. szimfónia utolsó tétel (Allegro vivace) elejétől a betűig (lezárással)
- Mendelssohn: Szentivánéji álmol – Scherzo (Allegro vivace) elejétől, D betű után a 23. ütemig
- Wagner: Istenek alkonya – 3. felvonás 2. próbajeltől az 5. próbajel 9. üteméig
- Haydn: 103. szimfónia, 2. tétel Violino I., H betűtől I betűig - szóló
- Brahms: 1. szimfónia 2. tétel, Violino I. E betű előtt 1 ütemmel a tétel végéig - szóló

Kovács Géza
ügyvezető igazgató